

Marktconsultatiedocument van Het Waterschapshuis

Ten behoeve van

Test & Oefenscenario's voor industriële automatisering.

Versie 1.0

Publicatiedatum: 21-10-2020

Auteur: A. Immink

Ons kenmerk: <Z2020-IV-P/H-TenOS>

Inhoud

1. Inleiding	1
1.1 Marktconsultatiedocument	1
1.2 Doel marktconsultatie	1
1.3 Doelgroep marktconsultatie	1
1.4 Openbaarheid marktconsultatie	1
1.5 Concrete vragen	2
2. Over Het Waterschapshuis	3
2.1 Organisatie	3
2.2 Huidige situatie	3
2.3 Gewenste situatie	4
3. Planning en procedure	5
3.1 Procedure	5
3.2 Planning	5
4. Voorwaarden en overige bepalingen	6
5. Marktconsultatievragen	6

Colofon

Titel: Test & Oefenscenario's voor industriële automatisering

Auteur(s): Arjen Immink
Contactpersoon: Kees Zandstra
Vervangend contactpersoon: Sanne Wijnhorst

Het Waterschapshuis, 21-10-2020 Stationsplein 89, 3818 LE Amersfoort
Postbus 2180, 3800 CD Amersfoort
T: 033 460 31 00, F: 033 460 31 01

www.hetwaterschapshuis.nl

1. Inleiding

1.1 Marktconsultatiedocument

Deze marktconsultatie wordt georganiseerd door Het Waterschapshuis. Het Waterschapshuis wil aan de hand van dit document een marktconsultatie uitvoeren ter voorbereiding op een eventueel op te starten aanbestedingstraject ten aanzien van de opzet van test en oefenscenario's.

1.2 Doel marktconsultatie

De hoofddoelstelling van de marktconsultatie is om een mogelijk aanbestedingstraject af te stemmen op de visie en ambitie van Het Waterschapshuis binnen de mogelijkheden die er zijn in de markt.

Informatie veiligheid en cyber security zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Bij vermeldingen over informatie veiligheid wordt hier tevens cyber security bedoeld.

De doelstelling van Test & Oefen scenario's is onder andere een bijdrage leveren aan het verhogen van het bewustzijn op het gebied van informatie veiligheid. Daarnaast een theoretische uitwerking, toegespitst naar industriële automatisering, die implementatie van maatregelen in de operationele industriële automatisering toepasbaar maakt. Om te voldoen aan de BIO basis beveiliging niveau 2. Tevens een praktijk omgeving vormgeven waarmee de mogelijkheid wordt geboden om (theoretische) implementatie resultaten van maatregelen te testen en vaardigheden kunnen worden opgedaan op het gebied van herkennen en handelen bij informatie gerelateerde afwijkingen.

Het hoofd bieden aan de weerbaarheid op het gebied van informatie veiligheid verlangt een terugkerende aandacht. Cyber criminelen worden steeds inventiever. Continuïteit in kennisontwikkeling, actueel houden van maatregelen en bijbehorende scenario's zal moeten worden geborgd door afspraken te maken over benodigde middelen. Hieronder vallen financiën, centraal beheer, beschikbaarheid etc.

Voor er overgegaan kan worden aan realisatie is een aanvullend pakket van eisen en voorwaarden nodig. Om dit pakket samen te stellen is ondersteuning gewenst bij het in beeld brengen van aanvullende voorwaarden die een bijdrage leveren voor de vormgeving van test en oefen scenario's.

1.3 Doelgroep marktconsultatie

De doelgroep van deze marktconsultatie zijn partijen die ervaring hebben met het opzetten van theoretische en praktische cyber security simulatieoefeningen en bijbehorende praktijk omgevingen.

1.4 Openbaarheid marktconsultatie

Deze marktconsultatie maakt geen onderdeel uit van een aanbestedingsprocedure en is voor alle partijen geheel vrijblijvend. De resultaten voortvloeiend uit de consultatie zijn openbaar met uitzondering van bedrijfsgevoelige gegevens, deze zullen vertrouwelijk worden behandeld.

1.5 Concrete vragen

1. Beschrijf uw vormgeving van test en oefen scenario's en waar deze aan zouden moeten voldoen;
2. Hoe denkt u ervaringen uit de praktijk te vertalen naar oefen scenario's. Kunt u aangeven hoe u hier invulling aan denkt te geven;
3. Kunt u voorbeelden geven hoe een theoretisch test en oefen scenario er uit kan komen te zien;
4. Kunt u een beeld van een praktijkruimte schetsen die aansluit bij de industriële automatisering van overheidsinstellingen;
5. Hoe denkt u invulling te geven aan de controle op bruikbaarheid en volledigheid van uitgewerkte test scenario's in relatie tot implementatie van BIO maatregelen;
6. Kunt u een procesbeschrijving geven om te komen tot zowel theoretische als praktische test en oefen scenario's;
7. Welke mogelijkheden/ideeën heeft u verder om het bewustzijn van informatie veiligheid te vergroten;
8. Kunt u een voorbeeld geven van een door u ingerichte operationele praktijkruimte;
9. Hoe denkt u vorm te kunnen geven aan continuïteit van beheer en onderhoud van een test en oefen omgeving in relatie tot de gebruikersgroep;
10. Kunt u aangeven wat het grootste aandachtspunt, naast die in dit schrijven benoemde punten, is bij het opzetten van test en oefen scenario's;
11. Wat ziet u als mogelijkheden om cursisten de laatste ontwikkelingen op het gebied van informatie veiligheid bij te brengen (actueel houden van lesmateriaal)
12. Wat is uw mening en beeld over onze ambities zoals beschreven in dit document. Missen wij onderdelen?
13. Welke aanpak en roadmap(s) stelt u voor om te komen tot implementatie van de door u aangedragen oplossing(en) en waarom;
14. Heeft u een beeld van kosten gerelateerd aan onze ambities zoals beschreven in dit document en zo ja, kunt u een inschatting daarvan met HWH delen;
15. Kunt u aangeven hoe u denkt de centraal, decentraal of outsource voorziening van een cyberlab binnen de diverse waterschappen te kunnen implementeren en beargumenteren hoe u tot deze keuze bent gekomen;
16. Hoe denkt u vorm te geven aan continuïteit in beschikbaarheid en kwaliteit van test en oefen scenario's;
17. kunt u aangeven hoe u de relatie ziet tussen BIO en NEN-ISO/IEC normen 27001, 27002 en 62443 tot Test & Oefen scenario's
18. Kunt u aangeven hoe u de samenwerking met het Waterschapshuis denkt vorm te geven;
19. Kunt u aangeven hoe u denkt over de vorm van ondersteuning om tot het gewenste resultaat te komen;
20. Heeft u ervaring met de CSIR (Cyber Security Implementatie Richtlijn) en kunt u hierop een toelichting geven;
21. Beschrijf hoe u de samenwerking ziet tussen de onderliggende waterschappen (of andere organisaties) en het CERT-WM en omschrijf uw rol hierin.
22. Kunt u aangeven welke kennis en ervaring u heeft met de in gebruik zijnde (technische) installaties en IT-infrastructuur van waterschappen

2. Over Het Waterschapshuis

2.1 Organisatie

Het Waterschapshuis is een gemeenschappelijke regeling van de Waterschappen (Scr. 2015, 7407 d.d. 13-03-2015). Doel van de regeling is een expertinstituut en service organisatie voor waterschappen in het leven te roepen om voor de deelnemende waterschappen en eventuele derden renderende samenwerking op informatie- en bedrijfsprocessen te realiseren en daarmee de behoeften van algemeen belang van de watersector te behartigen. Het Waterschapshuis (HWH) is de regie-, beheer-, en uitvoeringsorganisatie op het gebied van digitale informatievoorziening van de waterschappen. Het is een dienstverlenende organisatie van en voor de waterschappen die verantwoordelijk is voor de aanschaf en het contractmanagement van (gezamenlijke) informatievoorzieningen en data.

Voor meer informatie zie <https://www.hetwaterschapshuis.nl/>.

2.2 Huidige situatie

Per 1 januari 2019 zijn overheden verplicht zich te conformeren aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheden (BIO). Iedere overheidsinstelling is zelf verantwoordelijk voor deze implementatie. De BIO is een, op basis van generieke schades en dreigingen voor de overheid standaard basisbeveiligingsniveaus (BBN's), gedefinieerd basisnormenkader met bijbehorende beveiligingseisen. In de BIO staat voor elk basis beveiliging niveau, aan welke controls er moet worden voldaan.

De BIO maatregelen zijn op tactisch en strategisch niveau beschreven. En hiermee toepasbaar binnen het gehele domein van informatie voorziening. Dit betekent dat het maatregelenpakket niet specifiek genoeg is beschreven naar operationeel toepasbare maatregelen voor de industriële automatisering.

- De hier geldende definitie van industriële automatisering, verder te noemen IA, is het geheel van geautomatiseerde besturingen van installaties met behulp van een computer.
- Het industriële domein is het geheel van de automatisering en de hieraan hier aan gekoppelde informatiesystemen, infrastructuur, gegevens en alle hieraan gerelateerde bedrijfsprocessen.

Het lijnmanagement is verantwoordelijk voor de informatie veiligheid. Industriële automatisering is een domein in het geheel van informatie veiligheid. Inhoudelijke kennis van het IA-domein is bij een relatief kleine groep kennisdragers beschikbaar.

Voldoen aan de BIO voor het IA-domein wordt door het lijnmanagement vaak overgelaten (gedelegeerd) aan de IA-specialisten. De BIO is strategisch en tactisch gegeven. IA is een specialisme dat zich bevindt in het feiten gebied. Deze twee werelden laten zich dan ook niet eenvoudig samenvoegen. Daar IA-teams vaak klein zijn en dus niet voldoende slagkracht hebben is uitvoering geven aan de BIO een hele opgave.

2.3 Gewenste situatie

Het doel is het beschikbaar hebben van Test & Oefen scenario's die het IA-specialisten in staat stelt BIO normkaders te spiegelen aan IA en hieraan gerelateerde informatie systemen en infra structuur. En hiermee theoretische resultaten in een praktijk omgeving uit te voeren. Om toekomstbestendig te zijn zal ook de hierbij benodigde beheer vormgeving dienen te worden.

Om vorm te geven aan Test & Oefenscenario's is een gedegen pakket van eisen en voorwaarden nodig. Om dit pakket samen te stellen is ondersteuning gewenst om vraagstukken in beeld te brengen die een bijdrage leveren aan deze vormgeving.

Dit wordt gezocht in de vorm van een deskundige partij die kritische vragen weet te stellen. Zich hierbij niet beperkend tot de standaarden. Maar een brede benadering om een toekomst bestendige vormgeving te beschrijven.

Test & Oefen scenario's dienen zodanig van opzet te zijn dat deze toepasbaar zijn bij alle waterschappen, RWS en waterleidingbedrijven.

Test & Oefen scenario's zijn op te delen in twee stromingen. De theoretische (preventief) en de praktische (reactief).

Theoretisch deel

Dit omvat praktisch toepasbare documentatie die de BIO vertaalt naar concreet uitvoerbare test en uitvoering stappen. De documentatie maakt het mogelijk om stapsgewijs het gehele IA-domein te doorlopen volgens de BIO normkaders en hieraan gerelateerde controls. Hiermee de mogelijkheid bieden om op eenvoudig wijze te controleren/testen of er aan de BIO wordt voldaan en in beeld te brengen waar verbeter acties nodig zijn.

Praktisch deel

Die zal bestaan uit een fysieke omgeving die een vormgeving heeft die de mogelijkheid biedt om vaardigheden op te doen op theorie en praktijk gebaseerde scenario's (back-up, re-store, handeling vaardigheden bij afwijkingen, etc). De praktijk omgeving zal een afspiegeling zijn van bij organisaties in gebruik zijnde de infrastructuur, waar IA-specialisten dagelijks mee werken. Daarnaast kunnen IA-specialisten hier vaardigheden ontwikkelen om adequaat op onverwachte praktijk omstandigheden op het gebied van informatie veiligheid te kunnen handelen.

3. Planning en procedure

3.1 Procedure

Open marktconsultatie via TenderNed

De procedure is als volgt:

1. Na de publicatie op TenderNed kunnen geïnteresseerde ondernemers dit document downloaden vanaf TenderNed;
2. Marktpartijen die het marktconsultatiedocument hebben gedownload, kunnen tot de in de planning genoemde datum schriftelijk vragen stellen over het marktconsultatiedocument en de procedure via de berichtenmodule op TenderNed;
3. De geanonimiseerde vragen en antwoorden worden op de in de planning opgenomen datum gepubliceerd op TenderNed;
4. Uw reactie op de in het marktconsultatiedocument opgenomen vragen (maximaal 5 pagina's totaal, arial 10 enkele regelafstand, excl. voorblad/inhoudsopgave) dient u uiterlijk in te dienen op de in de planning opgenomen datum voor indiening, via de berichtenmodule op TenderNed;
5. Wanneer er aanleiding daartoe mocht blijken, houdt HWH zich het recht voor om een selectie van de marktpartijen die gereageerd hebben, vervolgens in de gelegenheid te stellen de antwoorden die schriftelijk zijn ingediend, mondeling toe te lichten. Dit kan middels een presentatie maar dit is niet noodzakelijk. Het Waterschapshuis heeft dan tevens de mogelijkheid nadere vragen te stellen over de gegeven antwoorden. De gesprekken zullen 1 op 1 zijn (bilateraal). Mocht er echter geen aanleiding hiertoe blijken, dan maakt HWH geen gebruik van deze mogelijkheid tot mondelinge toelichting. Een eventuele uitnodiging mag u uiterlijk 9 december verwachten;
6. De resultaten van de marktconsultatie worden verwerkt in de aanbestedingstukken.

3.2 Planning

Activiteit	Actie	Planning
Publiceren marktconsultatie	HWH	21-10-2020
Uiterste datum indienen vragen	Marktpartijen	28-10-2020
Uiterste datum beantwoorden vragen (publicatie)	HWH	04-11-2020
Uiterste datum indienen schriftelijke antwoorden van marktpartijen	Marktpartijen	18-11-2020
Doornemen ingediende stukken	HWH	02-12-2020 (medio)
Mogelijke interviews (geselecteerde partijen)	HWH & Marktpartijen	16-12-2020

De geselecteerde marktpartijen kunnen aan bovenstaande planning geen rechten ontleen. Het Waterschapshuis behoudt zich het recht voor om de planning te wijzigen of de marktconsultatie te staken.

4. Voorwaarden en overige bepalingen

Ten aanzien van de marktconsultatie en dit marktconsultatiedocument zijn de volgende voorwaarden en bepalingen van belang:

- Het Waterschapshuis benadrukt dat zij zich nog in de oriënterende fase bevindt en deze marktconsultatie geen onderdeel uitmaakt van een aanbesteding. Verkregen inzichten uit de marktconsultatie gebruikt Het Waterschapshuis (waar relevant) in de voorbereiding van een aanbesteding en de aanbestedingsstukken. Aan de in dit marktconsultatiedocument gegeven uitgangs- en aandachtspunten kunnen dan ook geen rechten worden ontleend: het kan zijn dat Het Waterschapshuis deze uitgangs- of aandachtspunten of de in de marktconsultatie verkregen inzichten niet gebruikt in een aanbestedingsprocedure.
- Deze marktconsultatie en de hierdoor verkregen informatie wordt behandeld en uitgevoerd in lijn met de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van aanbestedingen en de principes van objectiviteit, transparantie en non-discriminatie. In dat kader zal Het Waterschapshuis (een verslag dan wel samenvatting van) de reacties van de marktpartijen (geanonimiseerd) publiceren dan wel in het geval een aanbesteding volgt, als bijlage bij het aanbestedingsdocument verstrekken, zodat alle geïnteresseerde partijen over dezelfde informatie beschikken.
- Indien informatie als bedrijfsvertrouwelijk moet worden aangemerkt, dan dient dit duidelijk te worden aangegeven door de betreffende marktpartij. Het Waterschapshuis zal bedrijfsvertrouwelijke informatie niet verstrekken bij de aanbesteding.
- Deelname aan de marktconsultatie biedt geen enkel recht op het verkrijgen van een opdracht en de marktconsultatie dient uitdrukkelijk niet om een voorselectie te maken van gegadigden in het kader van een vervolgtraject. Bij een publicatie van een aanbesteding waarin gegevens verkregen uit deze marktconsultatie worden gebruikt, zullen (verslagen of samenvattingen van) de reacties van de betreffende marktpartijen worden gepubliceerd (zoals hiervoor gemeld) en hebben alle bedrijven die hierop inschrijven evenveel kans om voor gunning in aanmerking te komen onafhankelijk van het wel of niet meedoen aan deze marktconsultatie.
- Eventuele kosten voor deelname aan de marktconsultatie zijn voor rekening van de marktpartij(en).
- Het Waterschapshuis is op geen enkele wijze gebonden aan de uitkomsten van de marktconsultatie of verplicht te realiseren en/of aanbesteden van het onderwerp waarop de marktconsultatie betrekking heeft.
- Het Waterschapshuis behoudt zich het recht voor deze marktconsultatie tijdelijk te staken of (vroegtijdig) te stoppen.
- Voertaal tijdens de marktconsultatie is Nederlands.
- Door deelname aan de marktconsultatie gaan partijen onvoorwaardelijk akkoord met het gestelde in dit marktconsultatiedocument, waaronder de in dit hoofdstuk vervatte voorwaarden en overige bepalingen.

5. Marktconsultatievragen

Zie 1.5.